

וצרפת ולשורה של מדינות בדרגות שונות של עצמאות אך בחסותן של מעצמות אלו. ראשיהן נטו לעודד כוחות לאומניים מקומיים במגמה לכפתם לאינטרסים שלהן בלי להביא בחשבון אפשרות שכוחות אלו כאשר יתחזקו יספנו יותר מכל גורם אחר את המעצמות הנ"ל עצמן. נציגי המעצמות באזור תימרנו בין כוחות ערביים מתחרים שונים, בין יהודים לערבים, בין קבוצות דתיות ואתניות שונות, בין מפלגות ומנהיגים.

מדיניותן של המעצמות אמנם נקבעה על-פי שיקולי אינטרסים אך מנהיגיהן השתמשו גם במליצות על מטרות נעלות כמו אלו שנכללו ב"14 הסעיפים" של הנשיא וילסון. היו אז דיבורים רבים על דאגה לא רק לאינטרסים של העמים הגדולים באזור—התורכים, הפרסים והערבים—אלא גם לאינטרסים של היהודים, הכורדים, האשורים והארמנים. העולם עוד זכר אז (האם זכר באמת? ומי עוד זוכר זאת היום?) מה שנעשה בימי מלחמת-העולם הראשונה

סובייטי גדול אחר, ו.ו. בארטולד, שאמר כי עם כל הספרות הרחבה בנושא זה הרי "כל השאלות הנוגעות לתולדות תקופה זו דורשות בדיקה מחודש". בדיקה כנ"ל נעשתה על-ידי בילאייב, ויש בה תרומה חשובה לכל המתעניין בנושא זה.

הופעת המזרח התיכון

בשנת 1914 היה חלק ניכר של המזרח התיכון למעשה או להלכה בפיקוחה של הקיסרות העות'מאנית ששימשה כעין איזור-חיץ ומנעה, למרות חולשתה, את כניסתן של מעצמות אירופיות לאיזור זה, אף שלא היה בכוחה לעצור בהן מלחדור לחלק זה או אחר של האיזור. בשנת 1924 נשאר רק חלק משטח זה בידיה של תורכיה. חלקיו האחרים פוצלו לשורה של מדינות—סוריה, לבנון, ארץ-ישראל, חג'אז ועיראק—בחסותן של מעצמות אירופה. המזרח התיכון שב לחשיבות הבינלאומית שהיתה לו בימי-קדם, וזאת לא משום שחלה בו עצמו התעצמות כלכלית, צבאית או אחרת. הסיבות לכך לא היו "אלא גיאוגרפיות ואסטרטגיות בלבד, תוצאה מהתפשטותה של אירופה של המאה ה-19 אשר הפכה את כל כדור-הארץ לזירה של מדיניות-כוח", כפי שמציין זאת המחבר במבוא שבספר שלפנינו.

הספר עוסק בהתפתחות שחלה במזרח התיכון בשנים 1924—1914 אשר קבעה את גורלו לשנים רבות, ובחלקה היתה פתיחה לסיכסוכים ולבעיות חשובות של ימינו. ההכרעות שנקבעו במשאומתן החשאי בין קושטא סנט-פטרסבורג (או מוסקבה), בר-לין, לונדון, פאריז ורומא השפיעו לא-ספחות מאשר תוצאותיה של מלחמת-העולם הראשונה וההסכמים הפורמליים שלאחריהן. האיזור חולק לשטחי-השפעה של בריטניה

* Howard M. Sachar, *The Emergence of the Middle East : 1914—1924*. New York, Alfred A. Knopf, 1969, XXIX+518 p.

תמיד על שולחן

מיצים ממותקים
משקה של מהדרים
שימורי פירות
שימורי ירקות
המעולים של

יכין

המקובלת ברוב ספרי ההיסטוריה בעקבות תיאוריהם של לורנס, פילבי (האב) ודומיהם, בימים ההם ניתנו הבטחות סותרות לערבים, ליהודים, לארמנים, ליוונים ואף לתורכים, ובלי כל קשר להבטחות אלו התנהל משא ומתן ונחתמו הסכמים סודיים בין המעצמות על גורלו של האזור בעתיד. הסכמים אלה לא מנעו מעשי חתירה של נציגי מעצמה אחת נגד זולתה ואף בין גופים ואישים שונים בתוך אותן מדינות.

שלושת הפרקים האחרונים עוסקים ב"מרי" דה הערבית השנייה" בעיראק ובהתפתחויות בה מאז שלטון הכיבוש הבריטי ועד המלכתו של פייצל ההאשמי, במדיניות הבריטית בארץ ישראל המנדטורית בשנותיה הראשונות, ובהתאוששותה של תורכיה לאחר מפלותיה בסוף המלחמה ולאחריה.

הספר כתוב בשפה קלה וירוף בו גם קורא שאינו מומחה בנושא. המחבר גם אינו נוטה לתת פרשנות משלו אלא להציג את דעותיו על-ידי בחירת העובדות הנראות לו חשובות ביותר. זהו ספר טוב כמבוא להזכרת מספר נושאים שהיו נושם לשכוח אותם מתקופה מכרעת זו בתולדות המזרח התיכון.

א. י.

לארמנים. השולטן עבד אל-חמיד התבטא כי "הדרך הטובה ביותר לחסל את השאלה הארמנית היא לחסל את הארמנים" (כפי שאמר אחד מה שוקיירי לאחר-מכן לגבי ישראל). בתקופה זו—25 שנה לפני זוועות היטלר—נרצחו בדם קר בין שמונה-מאות אלף למיליון ארמנים ללא תגובה מצד העולם המתקרא נאור, ובשתיקתם, אם לא בהסכמתם ובסיועם העקיף, של בני-בריתם של המבצעים.

לפרק זה של המאורעות, שבספרי ההיסטוריה רבים על תקופה זו נוטים להתעלם ממנו, הקדיש המחבר מקום נרחב. פרק אחר דן בתכניות להקמת ארמניה עצמאית, בענין שגילתה בכך ארה"ב, בסיוע האמריקאי לארמנים ולאחרים, בוועדות-חקירה אמריקאיות באיזור, ולבסוף בסירובה של ארה"ב, עם כל אהדתה לענין הארמני, ליטול עליה התחייבויות באיזור. הארמנים למדו אז משרם שהבעות ידידות ואהדה מסתכמות במלים בלבד כאשר לא נוה לעשות משהו יותר מזה, וכל-שכן כאשר קיימים אינטרסים אחרים. "המרד הערבי" מימי מלחמת-העולם הראשונה מתואר בהרחבה אך בלי ההגזמות

לשוחרי ספרות מדינית מעולה

תיאודור ה. וייט

הדרך לבית הלבן

מסעי הבחירות של הנשיא קנדי.

פרס-פוליצר

368 עמ'. 14 ל"י

ויליאם וייט

איש המקצוע

מונוגרפיה מרתקת של הנשיא

לינדון ג'ונסון

172 עמ'. 6.50 ל"י

"עם הספר"

מתיו ג'וזפסון

הברונים השודדים

הסיפור המדהים על התעשרותם

של אילי-ההון האמריקאיים,

רוקפלר, מורגן, קרנגי, ונדרבילט

ועוד רבים אחרים בתקופת הקפיטליזם

המוקדם של ארה"ב.

תיאור פעולותיהם חסרות-המעצורים

של עשירי ארה"ב, שגבלו לעתים בעבירות

על החוק ובשוד, ויחד עם זאת הפכו את

ארה"ב למעצמה אדירה של ייצור המוני.

462 עמודים, המחיר 14.50 ל"י

ש הוצאת שוקו
ירושלים ותל-אביב